

Проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки

Вступ

Національна стратегія визначає основні напрями, пріоритети, завдання і механізми реалізації державної політики в галузі освіти, кадрову і соціальну політику і складає основу для внесення змін і доповнень до чинного законодавства України, управління і фінансування, структури і змісту системи освіти.

Її розробка зумовлена необхідністю кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, інтеграцію її в європейський і світовий освітній простір.

Освіта є пріоритетним напрямом державної політики України. Наша держава виходить з того, що освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості.

Національна стратегія визначає основні напрями і шляхи реалізації ідей і положень Національної доктрини розвитку освіти, здійснення реформування освіти упродовж найближчих 10 років в нових соціально-економічних умовах.

I. Мета і пріоритетні напрями Національної стратегії розвитку освіти

1.1. Мета Національної стратегії розвитку освіти:

підвищення рівня і доступності освіти для громадян України відповідно до вимог інноваційного розвитку економіки, сучасного розвитку суспільства і кожного громадянина.

1.2. Стратегічні напрями розвитку освіти

1. Оновлення законодавчої бази системи освіти.
2. Оптимізація структури системи освіти.
3. Модернізація змісту освіти.
4. Забезпечення умов для розвитку та соціалізації дітей та молоді.
5. Забезпечення безперервності та доступності освіти.

6. Інформатизація освіти.
7. Забезпечення наукової та інноваційної діяльності в освіті.
8. Національний моніторинг системи освіти.
9. Кадрове забезпечення освіти.
10. Міжнародне партнерство.
11. Фінансування та матеріально-технічне забезпечення освіти.

II. Сучасний стан розвитку освіти

2.1. Аналіз сучасного стану національної системи освіти

За десять років реалізації Національної доктрини розвитку освіти розроблено нові, значущі для регулювання освітніх процесів, державні закони, внесені зміни до чинного законодавства стосовно різних ланок національної системи освіти. Закони України, якими регулюється діяльність в освіті: «Про освіту», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про оздоровлення та відпочинок дітей», «Про професійно-технічну освіту», «Про реабілітацію інвалідів в Україні, Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про вищу освіту», «Про охорону дитинства», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про фізичну культуру і спорт», «Про соціальні послуги», «Про інноваційну діяльність» та інші.

Розроблено та затверджено Положення про центральну та республіканську (Автономна Республіка Крим), обласні, Київську та Севастопольську міські, районні (міські) психолого-медико-педагогічні консультації (МОН, АПН, 2004), Положення про екстернатну форму навчання (МОН, 2008), нову редакцію Концепції профільного навчання (МОН, 2009), Положення про освітній округ (КМУ, 2010), нова редакція Положення про загальноосвітній навчальний заклад (КМУ, 2010), Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах (КМУ, 2011) та інші.

На урядовому рівні прийнято низку державних програм:

- інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризації сільських шкіл на 2001-2003 роки;
- інформатизації та комп'ютеризації професійно-технічних навчальних закладів на 2004-2007 роки;
- інформатизації та комп'ютеризації вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації на 2005-2008 роки;
- Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006–2010 роки;
- «Я у світі» (2009-2010 рр.);

- забезпечення загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів сучасними технічними засобами навчання з природничо-математичних і технологічних дисциплін (2005-2011 рр.);
- Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права інвалідів та розвитку системи реабілітації інвалідів на 2010-2012 роки;
- розвитку позашкільної освіти на період до 2014 року;
- розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року;
- підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти на період до 2015 року;
- розвитку професійно-технічної освіти на 2011-2015 рр.;
- впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій “Сто відсотків” (2011-2015 рр.);
- «Шкільний автобус» на 2011-2015 рр.;
- розвитку українського села на період до 2015 року;
- впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року.

Національний характер освіти і національне виховання

Національне виховання є одним із головних пріоритетів, органічною складовою освіти. Його основна мета - виховання свідомого громадянина, патріота, набуття молоддю соціального досвіду, високої культури міжнаціональних взаємовідносин, формування у молоді потреби та уміння жити в громадянському суспільстві, духовності та фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, трудової, екологічної культури.

Особливе занепокоєння викликає стан моральності зростаючої особистості, а також те, що підростаюче покоління дорослішає у ціннісно не визначеному суспільстві. Стара суспільна система з її цінностями зруйнована, нова перебуває в процесі становлення. Дотепер не сформульовано національну ідею, принципи та зміст моралі, які б сприяли консолідації українського народу у процесі розбудови громадянського суспільства і правової держави.

Стратегія мовної освіти

Національне законодавство і практика регулювання етнопонаціональних процесів у галузі освіти формується відповідно до міжнародних норм та рекомендацій, викладених у Загальній декларації прав людини, Рамковій конвенції про захист національних меншин, Європейській Хартії регіональних мов або мов меншин, Гаазьких рекомендаціях Верховного комісара ОБСЄ щодо прав національних меншин на освіту та інших документах. Реалізація мовної стратегії здійснювалась шляхом комплексного

і послідовного впровадження просвітницьких, нормативно-правових, науково-методичних, роз'яснювальних заходів:

- оновлено Державний стандарт початкової загальної освіти, у тому числі відповідну освітню галузь;
- затверджено нові навчальні програми з української мови, мов національних меншин та літературного читання;
- з 1 вересня 2012 року вивчення іноземної мови у загальноосвітніх навчальних закладах розпочнеться вже з 1 класу;
- розпочато роботу з оновлення Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти;
- реалізується галузева Програма поліпшення вивчення української мови у загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням мовами національних меншин, що передбачає вдосконалення навчально-методичного забезпечення вивчення державної мови, підготовки та підвищення кваліфікації вчителів тощо;
- забезпечено право представників національних меншин на задоволення освітніх потреб рідною мовою, збереження та розвиток етнокультури, її підтримку та захист державою: у 2010/2011 навчальному році в Україні функціонувало 1240 загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою, 82 – румунською, 70 – угорською, 15 – кримськотатарською, 6 – молдовською, 5 – польською, 1503 – з двома чи трьома мовами навчання;
- Директоратом Ради Європи з питань освітньої та мовної політики у Стасбурзі підтримано документ «Мовна освітня політика в Україні»
- існує 90 культурно-освітніх центрів в Україні, в яких вивчають азербайджанську, афганську (пушту), білоруську, болгарську, вірменську, іврит, італійську, караїмську, корейську, кримчацьку, молдовську, німецьку, новогрецьку, польську, ромську, татарську, турецьку, чеську мови.

Освіта і фізичне виховання - основа для забезпечення здоров'я громадян

Сьогодні в Україні функціонує 1687 дитячо-юнацьких спортивних шкіл різних форм власності та підпорядкування, в яких налічується більше півмільйона вихованців віком від 6 до 18 років. До занять у спортивних школах також залучено 6,5 тис. дітей-інвалідів різних нозологій. 191 спортивна школа має статус спеціалізованої школи олімпійського резерву. Спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю діють у 13 регіонах країни (з них: 9 вищих училищ фізичної культури, 3 училища олімпійського резерву, 4 ліцеї-інтернати спортивного профілю та 2 школи-інтернати спортивного профілю). У спеціалізованих закладах культивується 37 олімпійських видів спорту і займається 5,5 тисяч спортсменів. Кожен п'ятий вихованець цих закладів входить до складу національних збірних команд України з олімпійських видів спорту.

Відповідно до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів з метою масового залучення дітей та підлітків до регулярних занять фізичною культурою і спортом та підвищення їхньої рухової активності систематично проводяться спортивно-масові та фізкультурно-оздоровчі заходи по всій Україні ("Старти надій", "Ігри Чемпіонів" та ін.).

Проблемним питанням залишається фінансування та сучасне оснащення спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю, а також визначення нової методології фізичного виховання дітей та молоді.

Рівний доступ до здобуття якісної освіти

Серед вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації 197 університетів, 62 академій, 109 інститутів, 234 коледжів, 130 технікумів, 121 училище та 1 консерваторія.

З метою дотримання засад демократичності, прозорості та гласності у формуванні контингенту студентів, у тому числі шляхом об'єктивного тестування, починаючи з 2008 року, для випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які вирішили стати студентами вищих навчальних закладів, Українським центром оцінювання якості освіти проводиться загальнонаціональне зовнішнє незалежне оцінювання:

- тестові завдання підготовлено з 12-ти навчальних предметів;
- абітурієнтам створюються умови для складання тестів тією мовою, якою вони навчалися в загальноосвітніх школах: із 6-ти навчальних предметів тести перекладено російською, угорською, польською, румунською, молдовською та кримськотатарською мовами;
- всього у 2011 році для проходження тестування зареєструвалося близько 258 тис. осіб (у 2010 році – 433,5 тис. осіб); успішно прийшли тестування з української мови та літератури понад 202 тис. осіб.

Виправдали себе зміни, що були внесені до Умов прийому до вищих навчальних закладів 2011 року щодо збільшення строків прийому заяв та документів на вступ, надання додаткових прав абітурієнтам, у тому числі – з інших держав, коригування рейтингових списків абітурієнтів та інші.

Відбулася первинна апробація експерименту «Електронний вступ 2011». Понад 10 відсотків абітурієнтів скористалися сервісом електронного вступу, що, безумовно, призвело до економії коштів родин абітурієнтів. За період вступної кампанії було зафіксовано понад 54 млн. відвідувачів з 99 країн світу. Вступну кампанію 2011 року супроводжували шість інформаційно-програмних комплексів, що були інтегровані в єдину базу (два сайти МОНмолодьспорту, сайти УЦОЯО, інформаційно-пошукової системи "Конкурс", системи "Електронний вступ 2011" та Центру прикладних інформаційних технологій).

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України "Про державне замовлення на підготовку фахівців, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів (післядипломна

освіта) для державних потреб у 2011 році” обсяг державного замовлення для вищих навчальних закладів України становив:

- за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста – 75,8 тис. місць, що на 9,4 відс. менше ніж у 2010 році (83,6 тис. місць);
- за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра – 106,4 тис. місць, що на 19,4% Менше, ніж у 2010 р. (132,0 тис. місць).
- державне замовлення на спеціаліста і магістра було визначено з урахуванням обсягу випуску бакалаврів і становило відповідно – 75,2 і 42,7 тис. місць.

За оперативними даними, до приймальних комісій вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, тобто для навчання за програмою бакалавра, було подано понад 869 тис. заяв (у 2010 р. – 1 млн.150 тис.). Всього вступників у 2011 році було понад 290 тис. (у 2010 р. – 310 тис.).

У 2011 році достатньо велику кількість заяв вступники подали і до приймальних комісій вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації – понад 252 тисячі, у тому числі 66 тис. заяв від випускників старшої школи, що, в основному, і створило конкурсну ситуацію, а отже, дало можливість здійснити якісний відбір першокурсників.

Важливою особливістю цьогорічної вступної кампанії стало збільшення конкурсів на технічні спеціальності, які стали популярнішими серед абітурієнтів, про що свідчить високий конкурсний рейтинг Національного університету України “Київський політехнічний інститут” та Національного університету “Львівська політехніка”.

На сьогодні потребує особливої уваги розвиток системи моніторингу і оцінки якості результатів реформування всіх підсистем та напрямків освіти.

У дошкільній освіті

Створено Базовий компонент дошкільної освіти (державний стандарт). затверджено Державну базову програму розвитку дитини «Я у світі», що реалізує ідею дитиноцентризму.

У 2009 р. дошкільна освітня мережа скоротилась на 37%, кількість дітей, що ній перебували, - на 50%. Охоплення дошкільними навчальними закладами дітей дошкільного віку становило 56% (у містах – 68%, селах – 33%). Не набула поширення практика відкриття дошкільних закладів недержавної форми власності, які складають 3,2% від загальної кількості. Дефіцит дошкільної освіти зумовлює негарантованість її якості.

Питання розвитку дошкільної освіти стало пріоритетним і в діяльності нинішнього Уряду України:

- внесено зміни до Закону щодо обов'язкової дошкільної освіти дітей, які досягли 5-річного віку (як результат, охоплення дітей старшого дошкільного віку всіма формами дошкільної освіти складає майже сто відсотків);
- затверджено Державну програму розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року;

- почала діяти програма розвитку дітей 5-річного віку «Впевнений старт»;
- вперше в історії освіти не тільки України, а й усього пострадянського простору, було проведено I Всеукраїнський з'їзд педагогічних працівників дошкільної освіти, на якому схвалено програму її розвитку.

В Україні створено Всеукраїнську асоціацію працівників дошкільної освіти.

У загальній середній освіті

Зменшення кількості шкіл становить 7%, натомість учнів – 46% (у порівнянні з 1990р.). Водночас виникли нові типи закладів (гімназії, ліцеї, колегіуми, навчально-виховні комплекси). Заклади приватної власності не набули значного поширення (1,1% від загальної кількості навчальних закладів) і охоплюють 0,4% учнів.

За причин демографічного спаду мережа закладів загальної середньої освіти не зазнала необхідної оптимізації, що, у свою чергу, обумовлює труднощі з профілізацією, запровадженням новітніх технологій в навчально-виховний процес, особливо у сільській місцевості. Створення освітніх округів потребує удосконалення й подальшого розвитку.

Недостатнє розвинення ідеї компетентнісного підходу до організації навчання та оцінювання його результатів, нечіткість представлення в освітніх стандартах і навчальних програмах інваріантного компонента окремих дисциплін, неузгодженість змісту навчальних курсів суміжних дисциплін, неналагодженість профілізації, неналежне забезпечення шкіл підручниками, навчальною літературою та навчальним обладнанням тощо не сприяють високим результатам навчання українських школярів (за міжнародними порівняльними дослідженнями TIMSS вони виявилися посередніми).

Система навчально-методичного забезпечення середньої школи потребує нових концептуальних підходів до її створення.

Екстремальні умови повернення до 11-річної школи змушують об'єднати навчальний зміст 2-х років навчання в один, що може призвести до перевантаження учнів.

В освіті дітей з особливостями психічного і фізичного розвитку

На початок 2011 р. чисельність дітей-інвалідів становила 157 тис. (93 тис. у 1993 р.), частка дітей з особливостями психофізичного розвитку становить 12,4% населення дитячого віку. За останні роки дещо зменшилася чисельність спеціальних шкіл (шкіл-інтернатів) та їх наповнюваність учнями. Натомість зросла частка дітей з особливими освітніми потребами, які інтегровані в загальноосвітні навчальні заклади, учнів-інвалідів та учнів з особливостями психофізичного розвитку у професійно-технічних навчальних закладах та студентів-інвалідів у вищих навчальних закладах.

На сьогодні в Україні:

- визначено нову методологію розвитку спеціальної освіти, яка базується на демократичних, антидискримінаційних засадах;
- функціонує система діагностики дітей з особливими потребами;
- створено диференційовану мережу навчальних закладів різних типів для дітей з особливостями психофізичного розвитку.

На базі 24 навчальних закладів і навчально-реабілітаційних центрів України реалізується позитивний досвід інклюзивної практики у ході всеукраїнських науково-педагогічних та соціально-педагогічних експериментів із проблем комплексної медичної, психологічної, педагогічної, соціальної реабілітації дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку. З питань інклюзивного та інтегрованого навчання розглянуто та рекомендовано до використання 5 навчально-методичних посібників, підготовлено та видано тематичну національну наукову доповідь «Освіта осіб з інвалідністю в Україні».

Між тим донині частина дітей з особливостями психофізичного розвитку не отримує спеціальної соціальної допомоги, і ледь не половина випускників закладів спеціальної освіти зазнає істотних труднощів, вступаючи в самостійне життя.

У позашкільній освіті

Загалом з 1,2 млн. дітей, які відвідують 1493 позашкільні навчальні заклади, найбільше навчається у 33,7 тис. гуртках, групах та інших творчих дитячих і молодіжних об'єднаннях художньо-естетичного, 16 тис. – науково-технічного, 8,5 тис. – еколого-натуралістичного та 6,9 тис – туристично-краєзнавчого напрямів позашкільної освіти.

Проблемним залишається питання збереження, розширення, оптимізації мережі позашкільних навчальних закладів різних типів державної і комунальної форм власності, забезпечення кадрами із спеціальною вищою освітою.

У професійно-технічній освіті (далі - ПТО)

Недосконала, несистемна і непослідовна освітня політика щодо структурних та змістових змін ПТО призвела до втрати майже чверті навчальних закладів та скорочення учнівського контингенту на 36%. Водночас спостерігається тенденція зростання кількості професійно-технічних навчальних закладів (далі – ПТНЗ) приватної форми власності, які за відсутності належного кадрового, матеріально-технічного та навчально-методичного забезпечення випускають робітників, професійно-кваліфікаційний рівень яких не відповідає потребам сучасного ринку праці.

З метою оновлення змісту професійно-технічної освіти відповідно до потреб економіки, здійснення інтеграції технологічних дисциплін на сьогодні розроблено, затверджено та впроваджено в навчальний процес 190 Державних стандартів з конкретних робітничих професій, розроблено 10 стандартів професійно-технічної освіти з укрупнених широкопрофільних професій.

На сьогодні залишаються актуальними і такими, що потребують подальшого дослідження і вирішення, положення 14-16 відповідного розділу Національної доктрини розвитку освіти (від 17 квітня 2002 року № 347/2002).

Безперервність освіти, навчання впродовж життя

Актуальною є співпраця ОІППО з Національною академією педагогічних наук України, Університетом менеджменту освіти, Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти, регіональними університетами, громадськими організаціями, оскільки лише загальні зусилля сприятимуть забезпеченню ефективності професійного розвитку педагогів відповідно до потреб часу. Необхідно нормативно урегулювати дистанційну освіту: визначити норми начального часу та оплати праці вчителів щодо створення відповідних навчально-методичних комплексів для дистанційної освіти з урахуванням підготовки матеріалів та проведення вступного та вихідного діагностування, роботи з платформами, проведення занять у режимі он-лайн, перевірки завдань, індивідуальних консультацій тощо.

Сучасна освіта дорослих в Україні представлена переважно системою післядипломної освіти та системою професійного навчання на виробництві.

До основних категорій дорослих людей, що потребують навчання у дорослому віці, є безробітні, дорослі з особливими потребами, люди третього віку, працівники, які прагнуть до фахового та особистісного зростання.

До основних проблем у галузі безперервності освіти слід віднести відсутність відповідної нормативно-правової бази та недостатнє визначення взаємодії між державними установами, недержавними організаціями і соціальними партнерами у сфері освіти дорослих.

Інформаційні технології в освіті

Відповідно до завдань, визначених Законами України, Указами Президента України, упродовж останніх п'яти років у межах чинної Національної програми інформатизації виконуються завдання державних програм інформатизації та комп'ютеризації загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів.

Зросла кількість загальноосвітніх навчальних закладів, оснащених сучасними навчальними комп'ютерними комплексами до 94,6 % в цілому по Україні (у тому числі 93,2 % - у школах сільської місцевості). За період з 2000 по 2010 роки всього поставлено 19 002 навчальні комп'ютерні комплекси (далі - НКК), з них закуплено за кошти державного бюджету – 17 458 НКК, у тому числі 9704 НКК поставлені до 2005 року, що є фізично і морально застарілими і потребують оновлення.

Починаючи з 2009/2010 навчального року, до навчального процесу 9 класу включено вивчення інформатики як навчальної дисципліни у 5 254 школах України. Стан відповідного оснащення кабінетів інформатики у загальноосвітніх навчальних закладах I-II ступенів на початок 2010/2011 навчального року становив близько 18 % від загальної потреби.

На початок 2011 року в цілому по Україні близько 85% загальноосвітніх навчальних закладів підключені до мережі Інтернет, відповідна частка шкіл сільської місцевості становить лише 55%.

У більш ніж 100 вищих навчальних закладах дистанційна форма навчання використовується як навчальна технологія.

Програма "Сто відсотків" забезпечує підключення ста відсотків шкіл до глобальних інформаційних ресурсів; сприятиме створенню умов для отримання повноцінної освіти, соціальної адаптації та реабілітації дітей з обмеженими можливостями.

У рамках проекту «Відкритий світ» передбачено створення національної інформаційно-комунікаційної мережі на основі бездротових технологій четвертого покоління, яка має бути використана, насамперед, для потреб шкільної освіти: 1,5 мільйони школярів стануть користувачами портативних комп'ютерів (нетбуків чи їх аналогів), а також отримають доступ до нових українських навчальних програмних продуктів і доступ до мережі Інтернет. Проект має на меті посилити загальну конкурентоспроможність українського суспільства та забезпечити умови для майбутнього технологічно-інноваційного прориву нашої держави.

Успішно реалізуються освітні програми корпорації Intel. Програма Intel «Навчання для майбутнього» передбачає навчання педагогів основам ІКТ. За 6 років підготовлено понад 180 000 вчителів. Проект «1 учень - 1 комп'ютер» передбачає забезпечення загального доступу учнів до електронних освітніх ресурсів шляхом використання персональних нетбуків.

За 2006–2010 роки на замовлення Міністерства освіти і науки України розроблено за державні кошти і впроваджено у навчальний процес 123 найменування педагогічних програмних засобів (далі — ППЗ) для закладів освіти: 7 навчальних комп'ютерних програм та 116 педагогічних програмних засобів (92 — для загальноосвітніх навчальних закладів, 13 — для професійно-технічних навчальних закладів та 11 — для вищих навчальних закладів).

У системі загальної середньої освіти:

- затверджено план заходів щодо створення та впровадження електронного навчального контенту;
- введено навчальний предмет «Сходинки до інформатики» як обов'язковий з другого класу у 2012/2013 навчальному році;
- запроваджується вивчення у загальноосвітніх навчальних закладах, починаючи з 2011/2012 навчального року, курсу за вибором «Основи інфокомунікацій» для учнів 11 класу, розроблено та видано навчальний посібник та програму «Основи інфокомунікацій».

У системі професійно-технічної освіти:

- у кожному новому стандарті ПТО передбачено вивчення предмета «Інформаційні технології»: первинна підготовка - 17 год, підвищення кваліфікації – 8 год;
- у 45% ПТНЗ активно використовуються локальні мережі як у навчально-виховному, так і в адміністративно-управлінському процесі;
- розроблено і активно використовується 20 електронних засобів навчального призначення, що забезпечують комп'ютерну підтримку навчального процесу у професійно-технічних навчальних закладах за п'ятьма різними напрямками.

У системі позашкільної освіти:

- на базі 38 загальноосвітніх навчальних закладів 5-ти регіонів України здійснюється науково-пошуковий проект «Прикладна інформатика»;
- з 2009 року в Україні впроваджується проект «Створення системи надання дистанційних послуг для підтримки навчально-виховного процесу загальноосвітнього та позашкільного навчального закладу»;
- проводяться Всеукраїнські Інтернет-олімпіади з 8 предметів; у 2011/2012 навчальному році започатковано проведення Всеукраїнської учнівської олімпіади з інформаційних технологій.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» передбачено кошти обсягом 110 мільйонів гривень, на які у 2011 році заплановано розробити 17 програмних педагогічних засобів для загальноосвітніх навчальних закладів та поставити 1 045 навчальних комп'ютерних комплексів різної модифікації.

Управління освітою

Мережа вищих навчальних закладів у минулому навчальному році зменшилася на 7 закладів, тобто з 861 до 854: технікумів - на 6, училищ на - 6, інститутів - на 1, університетів - на 1. Кількість академій збільшилась на 4, коледжів - на 3. Кількість вищих навчальних закладів приватної форми власності збільшилась з 187 до 188 навчальних закладів.

Сьогодні існує нагальна необхідність дослідити питання централізації/децентралізації управління всіма підсистемами освіти, що має здійснюватися в умовах дефіциту бюджетних коштів на її утримання і передбачати подальше зменшення кількості центральних органів виконавчої влади, структурних підрозділів окремих підсистем освіти, з одного боку, і надання автономії окремим її підсистемам, структурним підрозділам – з іншого.

На сьогодні зростає роль громадсько-державного управління освітою, що зумовлює визначення її цілей та окремих функцій.

Досить високими темпами розвивається інформаційно-аналітична система управління освітою (автоматизація, розробка програмно-технологічних комплексів, інформаційних баз, технічний та програмний

супровід Інтернет-серверів для учасників навчально-виховного процесу тощо).

Економіка освіти

За відсутністю фінансування у навчальних закладах окремих підсистем освіти не вистачає сучасного навчального обладнання і приладдя, зокрема інформаційно-комунікаційних засобів, припиняється будівництво закладів та розвиток важливих галузей освіти.

Середньостатистична заробітна плата освітян залишається неприпустимо низькою як у порівнянні із середньою у промисловості, так і за моральними нормами. Це негативно впливає на його соціальний статус і роль в інноваційному розвитку суспільства.

Незважаючи на тенденцію збільшення видатків на освіту з державного бюджету до 7,4% (у 2001 р. – 4,7%), система фінансування освіти в Україні не є оптимальною, а отже, ефективною. Насамперед це проявляється в централізації, розпорошенні видатків на освіту, недостатньому бюджетному стимулюванні якості освіти, економічній дезінтеграції професійної освіти та ПТО.

З метою розроблення ефективних механізмів фінансування освіти на сьогодні актуальним є дослідження шляхів залучення інвестицій в освіту від роботодавців, розвиток приватно-державного партнерства, більш широке використання програмно-цільового методу фінансування.

Освіта і наука

Здійснюється системне реформування структури вищої освіти через впровадження її трьох рівнів: освітньо-кваліфікаційних – бакалавр, магістр, освітньо-наукового – доктор філософії відповідних наук.

Протягом 2006-2010 років Урядом прийнято ряд постанов, якими визначено перелік напрямів і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців з вищою освітою за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, молодшого спеціаліста і магістра відповідно. Реорганізується мережа вищих навчальних закладів з метою створення конкурентоспроможних сучасних ВНЗ через утворення навчально-наукових університетів, потужних регіональних університетських комплексів, які об'єднують ВНЗ різних типів, створення спільних з НАН України навчально-наукових підрозділів. Мережа вищих навчальних закладів приводиться у відповідність до потреб суспільства, запитів ринку праці і громадянина.

Наукові установи НАН і НАПН України активно створюють з вищими навчальними закладами спільні підрозділи, що дає змогу враховувати новітні здобутки науки у навчальному процесі, залучати провідних вчених до педагогічної роботи, а талановитих студентів – до участі у наукових пошуках і дослідженнях. На вирішення зазначених проблем націлені договори про співпрацю між МІНмолодьспорту, ІТЗО, НАН та НАПН України, їх установами.

МОНмолодьспорту спільно з представниками названих вище установ і організацій розроблено та внесено на розгляд Кабінету Міністрів України проект акта Кабінету Міністрів України щодо навчання студентів та стажування аспірантів, наукових і науково-педагогічних працівників у провідних вищих навчальних закладах та наукових установах за кордоном.

Успішно реалізувалися державні програми, що були спрямовані на пошук талановитої молоді, залучення її до активної наукової роботи та підтримку у подальшій діяльності. Вирішенню цих завдань сприяють всеукраїнські і міжнародні студентські олімпіади і конкурси наукових робіт. Студентські команди України постійно виборюють призові місця на міжнародних олімпіадах з фундаментальних і прикладних наук.

Важливим на сучасному етапі розвитку є впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в освіті і науці. За ініціативи Міністерства здійснено унікальний проект з підключення вищих навчальних закладів і наукових установ до світових електронних ресурсів та баз даних з використанням національної науково-освітньої мережі УРАН.

До експериментальної роботи в навчальних закладах залучено значне коло викладачів, шкільних психологів, соціальних педагогів, керівників усіх рівнів, представників батьківської громадськості. Сьогодні в Україні здійснюють дослідно-експериментальну роботу:

- всеукраїнського рівня - 391 загальноосвітній та дошкільний навчальний заклад;
- на регіональному рівні - близько 3000 загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладів;
- на базі 21 професійно-технічних навчальних закладів організована і проводиться експериментальна діяльність з розроблення та апробації інноваційних технологій навчання;
- продовжується розроблення та апробація у загальноосвітніх навчальних закладах, які працюють за науково-педагогічним проектом «Росток», нових навчальних курсів та навчально-методичного забезпечення для основної і старшої школи: програм, підручників, методичних посібників.

Підготовка педагогічних і науково-педагогічних працівників

На сьогодні в Україні підготовка педагогічних працівників здійснюється у 24 класичних, 25 педагогічних, гуманітарних і гуманітарно-педагогічних університетах, 2 академіях та 4 інститутах, а також 47 педагогічних коледжах та училищах і 9 індустріально-педагогічних технікумах.

Починаючи з 2007 року, випускникам вищих навчальних закладів, які здобули освіту за напрямами і спеціальностями педагогічного профілю та уклали угоду на строк, не менший, як три роки, про роботу в загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах, надається

одноразова адресна грошова допомога в п'ятикратному розмірі мінімальної заробітної плати.

На сьогодні найбільш актуальними залишаються питання:

- вдосконалення системи відбору молоді на педагогічні спеціальності, розширення цільового прийому та запровадження підготовки вчителя на основі договорів;
- оптимізація мережі вищих навчальних закладів та закладів післядипломної педагогічної освіти з метою створення умов для безперервної освіти педагогічних працівників;
- розробка системи заходів задля підвищення престижності педагогічної праці, визначення її пріоритету у державній політиці розвитку суспільства.

Міжнародне співробітництво та інтеграція у галузі освіти

Зроблено конкретні кроки щодо інтеграції вітчизняної вищої школи в міжнародний освітній простір:

у 2005 році Україна приєдналась до країн Європи, які підписали Болонську декларацію, спрямовану на створення єдиного європейського простору вищої освіти, розширення академічної мобільності студентів, викладачів, науковців;

розробляється Національна система професійних кваліфікацій, яка в основному відповідає європейській;

у педагогічну практику впроваджено кредитно-трансферну систему організації навчального процесу;

відбувся Форум міністрів освіти європейських країн «Школа XXI століття: Київські ініціативи», результатом якого є спільне комюніке європейських держав; проголошено сім напрямів євроінтеграції середньої освіти і проекти практичних дій по кожному з них (дошкільна освіта; «Спільна історія без розділових ліній»; толерантність; «Через мову до взаєморозуміння»; «ІКТ - освіта без кордонів»; «Від шкіл-партнерів до партнерів-країн»; «Новій освіті Європи - новий європейський учитель»).

У 2011 році, вперше за часи незалежності України, на навчання та стажування у провідних вищих навчальних закладах з держбюджету виділено 44,1 млн. грн. У 2011/2012 навчальному році направляється на навчання в провідні вузи Західної Європи 300 осіб. Саме таку кількість в даний час дозволяють навчати за кордоном фінансові можливості держави.

Разом з тим, необхідно розробити та забезпечити реалізацію заходів щодо залучення іноземних студентів для навчання в Україні, передбачивши збільшення кількості навчальних програм для них у вищих навчальних закладах і закладах післядипломної освіти.

2.2. Основні проблеми, виклики та ризики

- неузгодженість стратегічних напрямів реформування кожної з підгалузей;
- неефективність управління системою вищої освіти та її економічного функціонування;
- недостатня відповідність освітніх послуг вимогам суспільства, запитам особистості, потребам ринку праці;
- обмеженість доступу до якісної освіти для окремих категорій дитячого населення (сільські діти, особи з особливими освітніми потребами);
- відсутність цілісної системи забезпечення розвитку та соціалізації дітей та молоді;
- відсутність цілісної системи виявлення та забезпечення розвитку обдарованих дітей, а також дітей з особливостями психічного і фізичного розвитку;
- безособистісний, відірваний від духовно-діяльної культури людини підхід до реальних процесів навчання;
- неузгодженість курсів суміжних дисциплін основної і старшої школи;
- невизначеність обсягу і змісту інваріантного компонента вивчення окремих шкільних курсів;
- низький рівень інформаційної культури суспільства;
- недостатнє матеріально-технічне та науково-методичне забезпечення навчальних закладів;
- недостатньо розроблені методики використання сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі загальноосвітніх закладів;
- недостатня підготовка педагогічних кадрів до використання у навчальному процесі сучасних засобів навчання та інформаційно-комунікаційних технологій;

- відсутність у вчителів мотивації до використання сучасних інформаційних технологій навчання;
- застарілі «Державні санітарні правила та норми влаштування й обладнання кабінетів комп'ютерної техніки в навчальних закладах та режим праці учнів на персональних комп'ютерах» (ДСанПіН 5.5.6.009-98 Постанова Головного державного санітарного лікаря України від 30.12.1998 N 9)
- відсутність єдиної нормативної бази зі здійснення інноваційної освітньої діяльності, науково-педагогічних та педагогічних проєктів тощо;
- непривабливість для молодого покоління праці у соціально важливих секторах: освіта, охорона здоров'я;
- несформованість цілісної системи соціально-економічних стимулів у педагогічних і науково-педагогічних працівників;
- низька забезпеченість педагогічними кадрами закладів загальної середньої освіти;
- недостатній рівень соціального захисту учасників навчально-виховного процесу тощо;
- невизначеність взаємодії сім'ї, освітніх установ, органів управління освітою, дитячих і молодіжних громадських організацій у вихованні і соціалізації дітей і молоді;
- несформованість системи протидії до інформації, що негативно впливає на морально-етичне, духовне виховання молоді та підлітків;
- негативний вплив ускладненої демографічної ситуації;
- забезпечення належного матеріального заохочення обдарованих учнів та їх наставників;
- фізичне виховання дітей та молоді розглядається ізольовано від інших компонентів здорового способу життя і зводиться лише до навчальної дисципліни;
- нерегульованість функцій та відповідальності управлінських органів освіти під час здійснення змін у різних підсистемах освіти;

- низький рівень матеріально-технічного та інформаційного забезпечення закладів освіти;
- впровадження у систему освіти новітніх технологій та технічних засобів, зокрема ненавчального призначення, без належного наукового обґрунтування, науково-методичного супроводу і адаптування до відповідного навчального закладу;
- недосконалість системи підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації наукових, педагогічних, науково-педагогічних кадрів;
- недосконалість системи навчально-методичного забезпечення освіти;
- низький рівень фінансово-економічного забезпечення освіти.

2.3. Основні завдання Національної стратегії розвитку освіти

- системне підвищення якості освіти на інноваційній основі;
- розробка нової та удосконалення чинної законодавчої та нормативно-правової бази;
- погодження законів прямої дії між собою та визначення їх відповідності рамочному закону про освіту, іншим законам, що розробляються поза межами профільного міністерства;
- створення юридичних і фінансових умов для ефективної взаємодії вищих та професійно-технічних навчальних закладів із роботодавцями;
- відновлення науки, як провідної діяльності, в університетах на основі нових фінансово-правових засад;
- розширення сфери діяльності вищих навчальних закладів першого/другого рівня акредитації;
- відновлення та розвиток системи професійно-технічної освіти;
- розробка концепції щодо обрання для України моделі освіти, яка б органічно поєднувала елементи соціально орієнтованої освіти та освіти, що орієнтована на ринок праці з урахуванням особливостей перехідного періоду розвитку національного ринку праці;

- розробка та впровадження у педагогічну діяльність комплексних підходів до удосконалення окремих підсистем освіти;
- налагодження контролю за виконанням попередніх програм реформування, забезпечення наступності та послідовності рішень, що приймаються, відповідальності за якість практичної реалізації програм;
- оновлення змісту освіти на основі національних традицій, світового досвіду та принципів сталого розвитку;
- модернізація змісту всіх підсистем освіти;
- модернізація та впровадження професійних стандартів у відповідності до вимог європейського ринку праці, оновлення класифікатору професій;
- забезпечення доступності освіти населенню за потребами;
- визначення сучасних підходів до забезпечення рівного доступу до освіти;
- створення умов для навчання на магістерському рівні студентів, які виявили здібності до наукової роботи;
- створення ефективної системи забезпечення розвитку дитини, формування соціально зрілої творчої особистості, громадянина України і світу;
- забезпечення відповідності змісту і рівня виховання актуальним та перспективним проблемам особистості, суспільства, держави;
- перегляд методології фізичного виховання дітей та молоді;
- створення умов для ведення здорового способу життя та забезпечення норм рухової активності школярів та студентів;
- розвиток системи психологічних служб в освіті;
- удосконалення інформатизації системи освіти;
- підвищення придатності до працевлаштування випускників закладів професійно-технічної та вищої освіти;

- перегляд освітньої політики щодо підготовки та використання педагогічних кадрів;
- створення цілісної системи соціально-економічних стимулів у педагогічних і науково-педагогічних працівників;
- забезпечення економічних і соціальних гарантій педагогічним і науково-педагогічним працівникам, підвищення їх соціального статусу, створення умов для їх професійного вдосконалення та творчості;
- створення сучасної матеріально-технічної бази для системи освіти;
- розробка ефективної системи навчально-методичного забезпечення освіти;
- створення умов для розвитку індустрії сучасних засобів навчання (навчально-методичних, електронних, технічних, інформаційно-комунікаційних тощо);
- розвиток системи громадсько-державного управління освітою і контролю за якістю освітньої діяльності;
- розробка ефективних механізмів фінансово-економічного забезпечення освіти.

III. Механізми реалізації Національної стратегії розвитку освіти

3.1. Удосконалення нормативно-правової бази системи освіти

- розробка і прийняття Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту»;
- завершення розробки і прийняття Закону України «Про систему професійних кваліфікацій»;
- розробка і прийняття Закону України «Про післядипломну освіту»;
- розробка і прийняття Закону про освіту дорослих і Закон про післядипломну освіту;
- внесення змін до Закону «Про вищу освіту» в частині, яка стосується післядипломної освіти;

- розробка і затвердження Положення про ОППО в контексті Положення про безперервну освіту педагогів та Положення про атестацію ОППО;
- внесення змін до законодавства в частині встановлення пільг під час вступу до вищих навчальних закладів, які готують фахівців за спеціальностями, що відповідають пріоритетним напрямам розвитку національної економіки;
- удосконалення нормативно-правової бази з питань управління освітою на всіх рівнях;
- оновлення нормативної бази в напрямку кадрового забезпечення науково-методичних служб;
- удосконалення нормативно-правової бази щодо матеріально-технічного та інформаційно-комунікаційного забезпечення навчальних закладів;
- розвинення та удосконалення нормотворчої та науково-методичної діяльності для забезпечення правового захисту освітніх інновацій та результатів науково-педагогічної діяльності як об'єктів інтелектуальної власності;
- створення нормативно-правової бази проведення моніторингу та оцінювання якості освіти;
- створення нормативно-правової бази функціонування професіональних об'єднань за галузями науки та освіти, роботи наглядових рад закладів освіти, діяльності та сертифікації незалежних агенцій забезпечення якості освіти;
- затвердження Державного переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах;
- затвердження Переліку професій педагогічних і науково-педагогічних працівників;
- розробка порядку формування державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою;
- розробка та затвердження нормативів платних освітніх послуг;

- затвердження та впровадження в освітню практику Положень:
про дистанційну освіту;
про науково-педагогічний проект;
про державно-громадське управління освітою в Україні по всій вертикалі;
про авторську школу.

3.2. Оновлення структури системи освіти

- оптимізація державних управлінських структур, децентралізація управління освітою;
- закріплення за ОШПО статусу вищого начального закладу або прирівняного до нього;
- розробка підходів до ефективної оптимізації навчальних закладів усіх підсистем освіти;
- диференціація типів вищих навчальних закладів, їх завдань у розрізі типів, програм навчання, виділення категорії дослідницьких університетів, основним завданням яких має стати наукова діяльність;
- розширення організаційно-правових засад функціонування підготовчих відділень у складі вищих навчальних закладів з урахуванням потреби у створенні умов для підготовки абітурієнтів;
- запровадження систем дистанційної та альтернативної освіти;
- розвиток мережі шкіл культури здоров'я;
- розробка системи заходів (нормотворчих, науково-методичних, фінансово-економічних тощо) щодо впровадження ідеї автономії навчальних закладів;
- розвиток мережі закладів позашкільної освіти, за місцем проживання, у тому числі у сільській місцевості;
- розширення мережі профільних ПТНЗ як бази підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання;
- створення мережі регіональних центрів дистанційного навчання у системі освіти;
- розвиток мережі тренінгових центрів, експрес-курсів з новітніх технологій;

- формування інфраструктур в окремих підсистемах освіти, що забезпечуватиме реалізацію інновацій в освіті.

3.3. Модернізація змісту освіти

- розробка і впровадження нових державних стандартів загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти на основі Національної рамки кваліфікацій;
- розробка та впровадження Національної рамки кваліфікацій для навчання упродовж життя;
- введення у вищих навчальних закладах першого/другого рівня акредитації 2-х типів навчальних програм: академічних (на основі бакалаврських програм) та професійних (на основі замовлень роботодавців), що реалізуються переважно за рахунок коштів конкретних замовників;
- запровадження спеціальних програм підготовки вчительських кадрів, у тому числі у класичних університетах, що відповідатимуть сучасним підходам до організації навчання учнів;
- розробка та затвердження стандартів післядипломної педагогічної освіти;
- використання позитивного досвіду підготовки вчителів за інтегрованими програмами (у тому числі й за подвійними спеціальностями на рівні професійного магістра);
- перегляд навчальних планів і програм загальної середньої освіти щодо співвідношення інваріантного і варіативного компонентів навчання;
- формування інваріантного компонента навчання з окремої дисципліни відповідно до державного замовлення рівня освіченості сучасної людини, засад психофізичного розвитку дитини та компетентнісного підходу;
- відображення інваріантного компонента навчання з окремої дисципліни у стандартному переліку теоретичних знань, спеціальних понять, базових завдань та у системі розгорнутих стандартизованих зразків їх виконання;

- погодження структурно-логічної побудови і змісту дисциплін одного циклу фахівцями суміжних курсів, спільною комісією на етапі затвердження та впровадження у навчальний процес;
- посилення мовної, інформаційної, технологічної, природничо-математичної, екологічної, економічної і правничої підготовки учнів та студентів;
- оновлення змісту, форм і методів навчання шляхом широкого впровадження у навчально-виховний процес сучасних комп'ютерних технологій, електронного контенту;
- розроблення Державного переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах;
- приведення у відповідність до чинних навчальних програм (наказ МОН від 28.10.2010 № 1021) програмних засобів навчального призначення, що розроблені у попередні роки, для старшої школи з навчальних предметів природничо-математичного та технологічного циклів.

3.4. Забезпечення розвитку і соціалізації дітей та молоді

- розробка та реалізація Національної концепції забезпечення розвитку і соціалізації дітей та молоді;
- розроблення цілісної системи виявлення талановитої молоді, її педагогічного і наукового розвитку та подальшого супроводження у кар'єрному рості;
- визначення та забезпечення повного операційного простору для розвивально-навчальної діяльності дитини;
- посилення розвивального та виховного аспекту всіх підсистем освіти;
- системність виховного процесу, забезпечення превентивності виховання;
- розвиток гармонізуючого навчання;
- розробка стратегій протидії шкідливому інформаційно-психологічному впливу засобів медіа-індустрії на дітей;

- формування ефективної та дієвої системи профілактики правопорушень, дитячої бездоглядності та безпритульності;
- формування єдиного міжвідомчого підходу до виховання дітей і молоді;
- створення системи психолого-педагогічної та медико-соціальної реабілітації сім'ї;
- оновлення методології фізичного виховання дітей та молоді.

3.5. Модернізація системи управління освітою

- зміцнення кадрового складу управлінь і відділів освіти, підвищення його кваліфікації;
- запровадження в життя різних моделей державно-громадського управління розвитком навчальних закладів;
- розробка моделі і методики впровадження державно-громадського управління у практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів, районних, міських управлінь (відділів) освіти, обласних управлінь освіти і науки;
- запровадження чіткої системи інформування громадськості про реальний стан діяльності вищих навчальних закладів, зокрема через впровадження державно-громадського рейтингу ВНЗ;
- визначення та перерозподіл функцій і повноважень між центральними і регіональними органами управління освітою, органами місцевого самоврядування і навчальними закладами;
- перехід до програмно-цільового управління;
- визначення ефективних механізмів взаємодії сім'ї, освітніх установ, органів управління освітою, дитячих і молодіжних громадських організацій у напрямку розвитку, виховання і соціалізації дітей і молоді;
- залучення батьків, як окремої категорії громадськості, до формування місій навчальних закладів та відповідних стратегій освіти;

- перегляд функцій (обов'язків, відповідальності) учасників навчально-виховного процесу;
- розробка механізмів підтримки інноваційних підходів до удосконалення окремих підсистем освіти (фінансові, організаційні, нормативно-правові тощо);
- створення умов щодо введення до штатного розпису закладів освіти додаткових штатних одиниць педагогів-організаторів, соціальних педагогів, психологів, класних керівників з урахуванням потреб навчального закладу;
- розвиток автоматизації управління освітою.

3.6. Забезпечення розвитку науково-методичних служб

- оновлення функцій та змісту діяльності науково-методичних служб на всіх рівнях;
- запровадження сучасних підходів до атестації освітніх установ;
- кадрове забезпечення науково-методичних служб на основі нової нормативної бази;
- упровадження ефективних форм підвищення кваліфікації керівників освіти та науково-методичних служб;
- посилення мотивації абітурієнтів до вибору педагогічної спеціальності, стимулювання студентів-випускників до праці на посадах вчителів;
- докорінні зміни у навчальних програмах підготовки педагогічних кадрів відповідно до потреб розвитку дітей нової інформаційної епохи;
- удосконалення системи перепідготовки і підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних кадрів професійно-технічної освіти;
- включення питання державно-громадського управління освітою у навчальні плани курсів підвищення кваліфікації та плани підготовки керівників навчальних закладів-професіоналів;
- професійна підготовка менеджерів, директорів навчальних закладів, у тому числі через післядипломну освіту;

- підготовка та підвищення кваліфікації вчителів з інформаційно-комунікаційних технологій;
- розробка та запровадження експрес-курсів з новітніх технологій;
- розробка та запровадження програм перекваліфікації інженерних (та інших) кадрів для їх допуску на вчительські посади;
- забезпечення науково-методичного супроводу процесу впровадження державно-громадського управління на всіх рівнях;
- створення банку даних про педагогічний досвід, теоретичні і методичні результати досліджень у галузі інтегрованих підходів до навчання і виховання дітей і молоді з інвалідністю.

3.7. Забезпечення доступності освіти

- створення умов для безперервності та доступності усіх рівнів освіти;
- забезпечення рівних умов підготовки у середній школі, готовності до складання зовнішнього незалежного оцінювання та підготовки у вищій школі;
- розвиток різних типів навчальних закладів, які забезпечуватимуть індивідуалізацію навчання і розвиток дітей та молоді;
- оптимізація мережі навчальних закладів різних типів з урахуванням потреб населення;
- урізноманітнення моделей організації освіти для сільських дітей;
- запровадження дистанційної та альтернативних форм навчання;
- упровадження навчання з перериванням (можливість суміщення навчання студентами денної форми із продуктивною працею).

3.8. Забезпечення розвитку наукової та інноваційної діяльності в освіті

- розширення взаємодії з установами НАН та НАПН щодо розвитку наукових досліджень в галузі вищої освіти;

- розробка системи консультування з фахівцями-науковцями, наукових експертиз та експертних висновків під час створення нормативно-правового, науково-методичного, навчально-технічного тощо забезпечення освіти;
- запровадження комплексних (проектних) підходів до постановки педагогічних проблем та удосконалення окремих підсистем освіти (розробка і здійснення науково-педагогічних, педагогічних, інноваційних педагогічних проєктів);
- створення відкритої інформаційно-аналітичної бази новацій в різних ланках освіти;
- прогнозування інноваційного розвитку освіти і розробка відповідних стратегій;
- розробка системи мотивацій, стимулювання та заохочення інноваційної педагогічної діяльності;
- розробка системи нівелювання ризиків негативних наслідків інноваційної діяльності у системі освіти;
- визначення, відбір та/або генерування інноваційних ідей та забезпечення впровадження їх у сфери діяльності системи освіти;
- розроблення концептуально-методичних підходів до формування державних стандартів освіти нового покоління;
- здійснення фундаментальних педагогічних досліджень з проблем психології та освітніх потреб дітей нової формації (з надзвичайними здібностями), розробка відповідних методик;
- розвиток педагогічних технологій, пов'язаних з діалогізацією навчання;
- удосконалення науково-методичного забезпечення змісту корекційної та інклюзивної освіти;
- розробка та апробація ефективних моделей розвитку життєвої компетентності та інтеграції в суспільство дітей і молоді з інвалідністю;
- розробка та реалізація Концепції національного підручника та альтернативної навчальної літератури;

- проведення дослідження щодо прогнозування тенденцій розвитку вищих навчальних закладів з використанням математичних та статистичних методів.

3.9. Інформатизація освіти

- створення інформаційної системи підтримки освітнього процесу, спрямованої на реалізацію її основних функцій (забезпечення навчання, соціалізація, внутрішній контроль виконання освітніх стандартів тощо);
- забезпечення організації допоміжних бізнес-процесів в освітніх установах, розвиток комплексної інформаційної системи «Картка учня», що забезпечує спостереження і контроль за перебуванням дітей в освітніх установах;
- розвиток мережі електронних бібліотек на всіх рівнях освіти;
- забезпечення розвитку інформатизації закладів освіти та їх доступу до світових інформаційних ресурсів;
- створення, видання та забезпечення навчальних закладів електронними засобами навчального призначення;
- програмно-технічне забезпечення центрів дистанційного навчання підсистем освіти;
- забезпечення навчально-виховного процесу засобами інформаційно-комунікаційних технологій;
- створення відкритої мережі освітніх ресурсів;
- створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення у сфері управління навчальними закладами;
- інформаційно-технологічне забезпечення моніторингу освіти (розробка й упровадження інноваційних освітніх технологій, збір і поширення даних щодо якості національної системи освіти).

3.10. Фінансування та матеріально-технічне забезпечення системи освіти

- оптимальне і цільове використання переваг ринкової економіки і сучасних технологій для досягнення інноваційного розвитку освіти та виконання її основних функцій;

- формування вимог до обґрунтування необхідного фінансування та ресурсного забезпечення інновацій, заходів, програм тощо в освіті;
- розробка альтернативних механізмів фінансування підготовки у вищій школі;
- багатоканальне фінансування освіти через запровадження систем субсидій, грантів, кредитів, їхнього поєднання та диференціації у розрізі категорій отримувачів цих коштів (їх соціальний стан, стан здоров'я, згода на відпрацювання після закінчення навчання тощо);
- заохочування до навчання на педагогічних спеціальностях через надання грантів та введення для випускників зобов'язань щодо відпрацювання на вчительських посадах протягом 5-10 років;
- запровадження фінансування вищих навчальних закладів по контрактах із чітким визначенням конкретних результатів діяльності після закінчення терміну фінансування;
- фінансування дослідницьких університетів за рахунок грантів з визначеними кінцевими результатами, відповідальністю за якість виконання;
- упровадження корпоративного зв'язку вищих навчальних закладів першого/другого рівня акредитації із роботодавцями на основі двосторонніх угод;
- визначення обсягів фінансування підготовки фахівців з вищою освітою за державним замовленням з державного бюджету;
- визначення нормативів платних освітніх послуг;
- забезпечення повного операційного простору для розвивально-навчальної діяльності дитини;
- зміцнення матеріально-технічної бази науково-методичних служб;
- забезпечення видання, розподілу та зберігання у навчальних закладах національних підручників та альтернативної навчальної літератури;

- розробка системи замовлень від структурних підрозділів освіти на розробку та виробництво продуктів, що забезпечуватиме освітні процеси;
- забезпечення автоматизації управління освітою.

3.11. Національний моніторинг системи освіти

- розробка та затвердження Концепції Національної системи моніторингу і оцінки якості освіти;
- розробка методології моніторингу і оцінювання якості освіти;
- забезпечення створення та розвитку об'єктивної контрольної-оцінної системи якості освіти;
- запровадження автоматизованої інформаційної системи моніторингу:
  - ефективності діяльності навчальних закладів,
  - удосконалення змісту і технологій навчання,
  - науково-методичного контролю за якістю підготовки учнів і студентів,
  - організації розробки і експертизи контрольної-вимірювального інструментарію,
  - підвищення кваліфікації педагогічних та управлінських кадрів тощо;
- забезпечення громадян країни достовірною й повною інформацією стосовно умов і результативності функціонування національної системи освіти на різних її рівнях і за системою показників, що ґрунтуються на наукових засадах, відбивають пріоритети розвитку національної системи освіти та світові тенденції в освіті;
- забезпечення навчальних закладів, установ управління освітою різних рівнів, політичних інституцій країни достовірною й повною інформацією для забезпечення прийняття ефективних рішень у галузі освітньої політики й оцінки їх дієвості;
- забезпечення даними про якість національної системи освіти у рамках міжнародних порівняльних досліджень з метою інтеграції національної системи освіти у єдиний освітній простір Європи і світу і забезпечення її конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг в умовах глобалізації;
- розробка критеріїв оцінювання якості і результативності виховної діяльності закладів освіти;

- здійснення моніторингу якості умов освіти (кадрове, матеріальне, інформаційне (підручники, посібники тощо) забезпечення та інше);
- здійснення моніторингу якості навчальних досягнень (моніторинг рівня навчальних досягнень учнів і студентів);
- участь у міжнародних порівняльних дослідженнях якості освіти (TIMSS, PISA, PEARLS тощо);
- визначення і чітке розмежування повноважень та координація роботи органів і установ, причетних до контролю й оцінювання якості освіти;
- розробка стандартів оцінювання якості знань на внутрішньому рівні та на рівні незалежних агенцій.

3.12. Розробка і підтримка державних програм в освіті

- формування вимог до обґрунтування необхідного фінансування та ресурсного забезпечення державних програм;
- створення систем мотивації та стимулювання розробки альтернативних концептуальних моделей удосконалення окремих підсистем освіти;
- забезпечення контролю за виконанням попередніх програм реформування;
- забезпечення наступності та послідовності рішень, що приймаються, відповідальності за якість практичної реалізації програм;
- виконання завдань державних цільових програм:
  - розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року;
  - розвитку позашкільної освіти на період до 2014 року;
  - підвищення якості шкільної природничо-математичної освіти на період до 2015 року;
  - розвитку професійно-технічної освіти на 2011-2015 роки;
  - «Шкільний автобус» на 2011-2015 роки;
  - «Сто відсотків» (2011-2015 рр.);
- розробка та реалізація державних програм:
  - превентивного виховання дітей і молоді в системі освіти України;
  - забезпечення розвитку та соціалізації дітей та молоді;

- моніторингу якості загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти;
- експериментальна перевірка та пілотне упровадження різних моделей фінансування підготовки кадрів з вищою освітою;
- розвитку елітної освіти та кадрового супроводження випускників;
- соціальна програма підготовки та використання педагогічних та науково-педагогічних кадрів;
- цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 роки.

3.13. Міжнародне партнерство

- сприяння створенню Міжнародної асоціації працівників дошкільних навчальних закладів;
- створення міжнародної on-line школи для учнів, де розмістяться веб-ресурси з національних історій та історії Європи, започаткування міжнародних олімпіад з історії;
- підтримка співробітництва міжнародних таборів для дітей та юнацтва;
- створення міжнародних волонтерських груп з метою відновлення пам'ятників культури;
- створення віртуальних програм для вчителів іноземних мов та вчителів-предметників (фізиків, математиків, хіміків тощо), що спонукатиме вивчати кілька мов і користуватись ними;
- розширення мережі так званих європейських класів (European sections), де учні отримують можливість вивчати більше іноземних мов;
- проведення європейського конкурсу «Школа без кордонів» (учасники конкурсу конструюватимуть свій образ ідеальної школи. Це сприятиме і розвитку багатомовності.)

IV. Очікувані результати реалізації Національної стратегії розвитку освіти

1. Створення збалансованої законодавчої системи освіти, що регулює та забезпечує ефективність реалізації стратегічних напрямків розвитку освіти в Україні, результативного функціонування всіх її підсистем.
2. Створення позитивних зразків та поширення досвіду успішного реформування освіти, забезпечення необхідних науково-методичних, організаційних та матеріально-технічних умов.
3. Створення в Україні підсистеми елітної освіти для підготовки кадрів для високотехнологічних галузей, сучасних напрямків науки і мистецтва.

4. Підготовка та виховання педагогічних кадрів на засадах безальтернативності інноваційних підходів до організації навчання та удосконалення підсистем освіти, дитиноцентризму, власного безперервного професійного та творчого зростання.
5. Визначеність й унормування змісту всіх підсистем освіти, що забезпечує усталену систему знань та компетентностей, потужну професійно кваліфіковану кадрову базу для економічного зростання держави, конкурентоспроможність вітчизняних працівників на зовнішньому ринку праці.
6. Створення соціально сприятливих умов для здобуття освіти за потребою всіх категорій населення України.
7. Створення ефективної системи забезпечення розвитку дитини покоління інформаційної епохи, формування соціально і фізично зрілої творчої особистості, громадянина України і світу.
8. Створення економічно сприятливих умов і соціальних гарантій педагогічним і науково-педагогічним працівникам, підвищення їх соціального статусу, створення умов щодо їх професійного вдосконалення та творчості.
9. Створення дієвої системи ресурсного забезпечення освіти.